

Олексій Олексійович Мойбенко
(до 75-річчя з дня народження)

Виповнюється 75 років з дня народження та 50 років трудової діяльності видатного вченого та організатора науки, визначного спеціаліста в галузі патофізіології серцево-судинної системи, завідувача відділу експериментальної кардіології Інституту фізіології ім.О.О. Богомольця НАН України, доктора медичних наук, професора, дійсного члена Національної академії наук України, двічі лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата премії ім. О.О.Богомольця, Олексія Олексійовича Мойбенка.

Народився Олексій Олексійович 7 жовтня 1931 р. в родині лікарів у м. Ростові-на-Дону. Після закінчення середньої школи в 1949 р. протягом 4 років навчався в Київському медичному інституті. Після мобілізації до лав Радянської армії був переведений на Військово-медичний факультет Куйбишевського медичного інституту, який закінчив у 1955 р., отримавши диплом з відзнакою та був нагороджений золотою медаллю. З 1956 р. почав працювати лікарем-науковим співробітником відділу патофізіології, а потім відділу хірургії Інституту клінічної медицини ім. Н.Д. Стражеско.

У 1964 р. захистив кандидатську дисертацію на тему "Гемодинамічні відносини між великим та малим колами кровообігу при гострій артеріальній гіпертензії", в якій було доведено суттєві відмінності в регуляції тонуусу артеріальних судин системи аорти та легеневої артерії, детально описані адренергічні реакції легеневих судин і зміни легеневого кровообігу при гіпертензіях гуморального та нейрогенного походження.

З 1964 р. Олексій Олексійович за конкурсом зарахований до відділу біофізики кровообігу Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, в якому працює вже понад 40 років,

Практично вся наукова діяльність О.О. Мойбенка присвячена дослідженням регуляції кровообігу в нормальних і патологічних умовах. Значним внеском в цю актуальну проблему можна вважати детальні дослідження ролі рецепторного поля серця в рефлекторній регуляції кровообігу. Олексію Олексійовичу вперше вдалося довести, що посилення скорочувальної активності серця рефлекторно викликає вазодилатацію периферійного судинного русла. Цей кардіоваскулярний рефлекс готує систему кровообігу до сприйняття підвищеного серцевого викиду та являє собою

важливу ланку в регуляторній саморегуляції кровообігу. Згодом було встановлено його унікальну особливість - дуже сильну залежність порівняно з іншими основними рефlekсами (насамперед, синокаротидним) від системи оксиду азоту.

Крім того, були досліджені механізми депресорного кардіогенного рефlekсу при раптовій зупинці кровообігу в одній із магістральних коронарних артерій (гостра ішемія міокарда) та показано, що цей рефлекс в аферентній ланці зумовлений не метаболічними змінами в серці, а асинергією скорочень міокарда. Результати цього розділу наукової роботи О.О. Мойбенка були оформлені як докторська дисертація та монографія "Кардіогенні рефlekси та їх роль в регуляції кровообігу" (1979 р.)

Іншим важливим і результативним аспектом наукової роботи Олексія Олексійовича слід вважати дослідження механізмів імуногенних порушень діяльності серцево-судинної системи. Було розроблено нову методику імуноного (цитотоксичного й анафілактичного) локального ураження серця (імуногенний інфаркт міокарда) та досліджені основні функціональні, біохімічні та морфологічні особливості цієї патології. Визначені головні механізми: ушкодження клітинних мембран з порушенням іонотранспортних процесів і деградацією фосфоліпідного бішару, з активацією ліпоксигеназного та циклооксигеназного шляхів метаболізму арахідонової кислоти та посиленням утворенням лейкотриєнів і простаноідів. Визначено роль лейкотриєнів у реалізації коронароконстрикторних реакцій і розширенні периферичних, особливо венозних судин, що є головною причиною імуногенного шоку. Вперше доведено можливість корекції такого шоку за допомогою блокаторів ліпоксигеназного та циклооксигеназного шляхів, що, безумовно, важливо з практичної точки зору.

Результатом цього напрямку наукової роботи є дві монографії "Цитотоксичні ураження серця та кардіогенний шок" (1975 р.) та "Імуногенні порушення діяльності серцево-судинної системи" (1992 р.). В останні роки основні зусилля О.О. Мойбенка та його співробітників були спрямовані на визначення механізмів розвитку порушень діяльності серцево-судинної системи при гострій ішемії-реперфузії та інфаркті міокарда. Визначена роль системи оксиду азоту, ліпоксигеназного шляху метаболізму арахідонової кислоти, вільнорадикальних процесів у розвитку порушень структури та функції серця.

Уперше доведено, що дилатація коронарних судин неішемізованих ділянок міокарда є NO-залежною реакцією, описані різноспрямовані зміни основних ферментів: системи оксиду азоту: NO-синтаза та аргінази в ішемізованому серці. В результаті розроблена концепція фазного характеру метаболічних порушень при гострому інфаркті міокарда та визначені шляхи їх корекції. На основі результатів цих досліджень під керівництвом О.О. Мойбенка було створено міжгалузеву групу та проведено комплексні наукові та науково-практичні дослідження: фізіологічні (академік О.О. Мойбенко), фармацевтичні (проф. Н.П. Максютіна), фармакологічні (проф. М.А. Мохорт) та клініко-кардіологічні (проф. О.М. Пархоменко), результатом яких було створення кардіопротектора корвітину та впровадження його в промислове виробництво (Борщагівський хім.-фарм. завод). Нині доведена висока ефективність корвітину, який досить широко використовується при лікуванні гострого інфаркту міокарда.

Піввікова трудова діяльність Олексія Олексійовича знайшла відображення у більше ніж 400 публікаціях, 3 монографіях, 8 патентах України та Росії, 2 авторських свідоцтвах.

Академік О.О. Мойбенко бере активну участь у підготовці наукових кадрів (серед його учнів 7 докторів і 21 кандидат наук). Олексій Олексійович - президент наукового товариства патофізіологів України, член ради Міжнародного товариства патофізіологів, член редколегії "Фізіологічного журналу" (Київ), журналів "Серце та судини", "Патогенез" (Москва), "Українського кардіологічного журналу" (Київ), "Медична гідрологія та реабілітація" (Трускавець); організатор трьох конгресів і чотирьох пленумів Українського наукового товариства патофізіологів, двох Всесоюзних симпозіумів "Фізіологія та патофізіологія серця та коронарного кровообігу", член спеціалізованої ради Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, член бюро відділення молекулярної біології, біохімії, експериментальної та клінічної фізіології НАН України, член Комітету з державних премій з науки та техніки при Кабінеті Міністрів України.

З нагоди ювілею колектив Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України та наукова громадність широко вітає Олексія Олексійовича і бажає йому міцного здоров'я та довгих років творчої наукової праці.

В.Ф. Сагач, О.Г. Резніков, В.М. Киенко